

ธาตุรู้บริสุทธิ์ : กระบวนการคลายทุกข์ในชีวิต

ชญญักษ์ ปลื้มจิตร

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย

อีเมล : chunyaphuk1984@gmail.com

Received : March 15, 2021 Revised : May 30, 2021

Accepted : June 29, 2021

บทคัดย่อ

ธาตุรู้บริสุทธิ์ : กระบวนการคลายทุกข์ในชีวิต ในที่นี้หมายถึง “รู้บริสุทธิ์” หมายถึง รู้ที่เป็นธาตุของธรรมชาติ เป็นธาตุธรรม เป็นความว่างเหมือนอากาศ ว่างในความรู้อยู่ในความว่าง ไม่มีตัวตน เป็นอิสระ เป็นธาตุรู้ที่เข้าใจสภาวะของสิ่งทั้งหลายเห็นแจ้งตามความเป็นจริงปล่อยความยึดมั่นถือมั่นทั้งหลาย ไม่แทรกแซงในสิ่งที่รู้สามารถใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ของทุกคนได้ และสามารถเข้าถึง ธาตุรู้บริสุทธิ์ กระบวนการคลายทุกข์ ในชีวิตได้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ : ธาตุรู้บริสุทธิ์ ,ธาตุ 6 ,วิปัสสนาญาณ 9

The Pure knowledge : The process of distressing in life

Chanyaphak Pluemjit

Graduate School, Mahamakut Buddhist University

E-mai : chunyaphuk1984@gmail.com

ABSTRACT

The Pure knowledge : The process of relieving suffering in life Here means "Pure knowledge" means knowing that elements of nature are natural elements and are like air. Free time in knowledge Knowing in emptiness, absence, independence, being elemental, knowing that understanding the state of things. Release all the holdings Can be used as a way to solve problems that occur in everyday life of everyone. And can access Elemental awareness The process of relieving suffering in life better

Key words : Pure knowledge element, Element 6, Vipassana 9

บทนำ

ธาตุรู้บริสุทธิ์ : กระบวนการคลายทุกข์ในชีวิต เป็นธาตุที่เกิดจากความรู้จากอะไรก็ได้และรู้เรื่องอะไรก็ได้ เป็นรู้ที่เหนือพ้นจากการซึ่งในนี้ ผู้เขียนได้ให้ชื่อและความหมายธาตุนี้ว่า “ธาตุรู้บริสุทธิ์” หมายถึง รู้ที่เป็นธาตุของธรรมชาติ เป็นธาตุธรรม เป็นความว่างเหมือนอากาśในความรู้ รู้ในความว่างไม่มีตัวตน เป็นอิสระ เป็นธาตุรู้ที่เข้าใจสภาวะของสิ่งทั้งหลายเห็นแจ้งตามความเป็นจริงและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่จะนำมาสนับสนุนส่งเสริมให้เข้าใจได้มากขึ้น คือ วิปัสสนาญาณ ๙ ซึ่งก็หมายถึง ญาณที่นับว่าเข้าใจในวิปัสสนาหรือที่จัดเป็นวิปัสสนา คือ เป็นความรู้ที่ทำให้เกิดความเห็นแจ้ง เข้าใจสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามความจริงของอริยสัจ 4 จึงอธิบายและยกตัวอย่างไว้ดังนี้ คำว่า แยกธาตุ-แยกชั้น (ธาตุ 6 ดิน น้ำ ลม ไฟ อากาศ วิทยุญาณ) ไม่ใช่เราจับมาแยกเอง แต่จะต้องเข้าถึงวิปัสสนาญาณ แล้วทุกอย่างมันจะหลุดออก คลายออก หลุดพ้นออก หลุดจากการยึดมั่นถือมั่น อุปมาเหมือนดอกบัว เมล็ดพันธุ์ดอกบัวซึ่งเดิมอยู่ใต้โคลนตม แล้วค่อยโตขึ้นมาอยู่ใต้น้ำ ค่อยๆ โตขึ้นมาจนอยู่ใต้น้ำ จนเริ่มเหนือผิวน้ำ พาน้ำ เป็นดอกบัวตูมขึ้นมา พอโตเต็มที่ก็บานออก นี่คือสภาวะที่พัฒนาสติจาก จิตฟุ้งซ่าน จนรู้สึกตัว รู้เนื้อรู้ตัว จนเกิดสติตั้งมั่นขึ้นมา พอมีความตั้งมั่น มีกำลังพอ จิตก็จะเกิดการคลายตัวออกไป เกิดสภาวะ รู้ ตื่น แล้วก็เบิกบาน ธรรมทั้งหลายก็จะปรากฏตามความเป็นจริง ประตู่แห่งอมตธรรมเปิดออกแล้ว ในขณะที่อยู่ในวิปัสสนาญาณ สภาวะจะประจักษ์หยดน้ำบนใบบัว เวลาหยดน้ำลงใบบัวก็จะกลิ้งออกไป ไม่ซึมเข้าไป นี่คือ สภาวะของวิปัสสนาญาณจะเกิดการแยกธาตุแยกชั้น แตกดับของใครของมัน รูปนามชั้น 5 สังขตธรรม ธรรมชาติที่ถูกปรุงแต่งขึ้นมาจะไม่ละคนกับอมตธรรม อุปมาอีกนัยหนึ่ง เหมือนน้ำกับน้ำมัน เกิดสภาวะแยกธาตุแยกชั้นขึ้นมาเองจนมันสลัดคืน สู่อมตธรรม คือ ธรรมชาติที่บริสุทธิ์ ที่หลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้ แล้วพบกับอิสรภาพที่แท้จริง พบกับความมั่นคงที่แท้จริง ธาตุรู้บริสุทธิ์ ก็เกิดขึ้น เป็นรู้ที่เข้าใจสภาวะของสิ่งทั้งหลายเห็นแจ้งตามความเป็นจริง

ธาตุรู้บริสุทธิ์ : กระบวนการคลายทุกข์ในชีวิต การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอความหมายของคำว่า ธาตุรู้บริสุทธิ์ และ กระบวนการคลายทุกข์ในชีวิต คำว่า ธาตุรู้ คือ “ธาตุรู้บริสุทธิ์” เป็นธรรมชาติไม่ปรุงแต่ง ไม่มีตัวตน ไม่มีเครื่องหมาย หรือที่หมาย ไม่มีรูปสัญลักษณ์ ไม่เกิดดับ หรือ ไม่เกิดตาย ไม่อาจถูกทำลายได้ ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน เรา เขา ไม่ใช่ธาตุดิน น้ำ ลม ไฟ อากาศ ไม่ใช่รูปฌาน ไม่มีการไป ไม่มีการมา ไม่มีการหยุดนิ่งอยู่ และไม่หายไปจากโลก กระบวนการคลายทุกข์ ในชีวิต คือ การเห็นทุกข์ที่เกิดขึ้นในสังขาร การเห็นทุกข์ที่ดับไป เมื่อเห็นทุกข์เกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วดับไป จนเกิดการพิจารณาเห็นแจ้งแล้วว่า ทุกข์ไม่เที่ยง สังขารไม่เที่ยง หมายรวมถึงทุกสรรพสิ่ง ที่เกิด ตั้งอยู่ ดับไป เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ตลอดเวลา ไม่มีสิ่งใดเที่ยงเลย จนเกิดการคลายออก เมื่อสังขารที่ห่อหุ้มอวิชชาแตกออก ถูกกะเทาะออก อุปมาเหมือนลูกมะพร้าว ที่ถูกผ่าออก จึงมีช่องว่างผุดขึ้นที่อยู่ในลูกมะพร้าวนั้น ความว่างที่ไม่ยึดมั่นถือมั่น จนมันสลัดคืน สู่อมตธรรม คือ ธรรมชาติที่บริสุทธิ์ จิตบริสุทธิ์ผุดขึ้น ที่หลุดพ้นจากทุกข์ ทั้งปวงได้แล้วพบกับอิสรภาพที่แท้จริง พบกับความมั่นคงที่แท้จริง ธาตุรู้บริสุทธิ์ จึงเป็นรู้ที่เข้าใจสภาวะของสิ่งทั้งหลายเห็น ที่เห็นแจ้งตามความเป็นจริง ดังนี้

การรู้ ตั้งแต่ธาตุ 6 คือ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ ธาตุอากาศ วิทยุญาณธาตุ

1. รู้ สถานะของธาตุ ในสังขาร

รู้ ปฐวีธาตุ ธาตุดิน (สิ่งที่มีสถานะเป็นของแข็งในร่างกาย เช่น ผิวหนัง ตา จมูก ปาก ลำไส้ ตับ ฯลฯ)

รู้ อาโปธาตุ ธาตุน้ำ (สิ่งที่มีสถานะเป็นของเหลวในร่างกาย เช่น โลหิต น้ำปัสสาวะ เหงื่อ ฯลฯ)

รู้ วาโยธาตุ ธาตุลม (สิ่งที่มีสถานะเป็นแก๊สหรือก๊าซในร่างกาย เช่น ลมหายใจ แก๊สในกระเพาะอาหาร ฯลฯ)

รู้ เตโชธาตุ ธาตุไฟ (อุณหภูมิของร่างกาย พลังงานในการเผาผลาญอาหาร ให้เราอบอุ่นในกายและให้ความ

อบอุ่นแก่ร่างกาย)

รู้ อากาศธาตุ ธาตุอากาศ (ช่องว่างที่มีอยู่ในกายสังขารนี้)

รู้ วิญญาณธาตุ ธาตุวิญญาณ (ความรู้จะไรได้ ในระบบประสาทสัมผัสทั้ง 6 อายุขณะ 6 หรือประตูทั้ง 6 ของร่างกาย อันมีระบบประสาทรับรู้ของตา-หู-จมูก-ลิ้น-กาย โดยมีใจหรือจิตเป็นผู้รับรู้” (สมองเป็นหนึ่งในอาการ 32 ของร่างกาย เป็นศูนย์รับระบบประสาทสัมผัสของร่างกาย ซึ่งทำงานของมันอยู่เป็นปกติ เกิดดับ ๆ อยู่เป็นสันตติธรรม)

2. รู้ กระบวนการ เข้า - ออก ของธาตุ ในสังขาร

ธาตุดิน คือ การที่เรากินข้าวปลา อาหาร ผักผลไม้ต่าง ๆ แปลงไปเป็น ธาตุดิน เมื่อตอน ขับถ่าย

ธาตุน้ำ คือ น้ำที่ดื่มเข้าไป แปลงไปเป็น ธาตุน้ำ เมื่อ ปัสสาวะ เป็นเหงื่อ เป็นเลือดที่หล่อเลี้ยงร่างกาย

ธาตุลม คือ ลมที่เราหายใจเข้าไป แปลงไปเป็น ธาตุลม เมื่อ หายใจเข้า - ออก

ธาตุไฟ คือ พลังงานความร้อน แปลงไปเป็น การเผาผลาญเพื่อที่จะขับออก ทางผิวหนัง ปัสสาวะ อุจจาระ

ธาตุอากาศ คือ มีอากาศร้อน มีอากาศเย็น ที่ต้องดื่มกินเข้าไปทั้งสองอากาศ หรือเรียกอีกอย่างว่า ช่องว่าง สำหรับการผ่านของลม จะอยู่ในพื้นที่ที่ว่างของร่างกายเพื่อให้เกิดการหมุนเวียนอย่างสมดุลของอากาศในร่างกาย และ หากร่างกายมีพื้นที่ว่างน้อย หรือถูกอัดแน่นที่เต็มไปด้วยอวิชชา การตั้งลมหายใจ เข้า - ออก ก็จะติดขัด ธาตุในร่างกาย ก็จะเกิดการแปรปรวนไปด้วย ธาตุอากาศนี้จึงต้องมีความร้อน และ ความเย็นที่สมดุลกัน และพื้นที่ว่างเป็นเครื่องอยู่ เพื่อการดำรงอย่างความสมดุลของร่างกาย

3. รู้ การรวมตัวของธาตุในสังขาร

เมื่อธาตุทุกธาตุ ต่างมีคุณสมบัติทำหน้าที่ในตัวเองของธาตุนั้น ๆ และมีต้นเหตุ บวก อวิชชา รวมตัวกัน ธาตุก็ ก่อเป็นสังขารเกิดขึ้น มีอาหาร คือ (ดิน น้ำ ลม ไฟ อากาศ) แห่งร่างกายครบถ้วน อันเป็นเครื่องอยู่ของจิตวิญญาณ โดย สมบูรณ์แล้ว จากนั้น จิตเสมือนมีบ้านอยู่แล้ว จึงเป็นผู้บริหารดูแลบ้านเรือน เป็นผู้สั่งการ เพื่อให้เกิดพลังงานในการ เคลื่อนไหว และเกิดการสันดาปเผาผลาญ ธาตุ ดิน น้ำ ลม ไฟ อากาศ มีการออก - เข้า, เข้า - ออก จากสังขารทุกวัน หมุนเวียนอยู่อย่างนั้น เพื่อเป็นอาหาร เพื่อเป็นการเผาผลาญของสังขารและการดำรงตั้งอยู่แห่งสังขาร ตลอดจนเสื่อมไป แห่งสังขาร อยู่อย่างนั้น

4. รู้ การแยกตัวของธาตุชั้นในสังขาร

คำว่า แยกธาตุ-แยกชั้น (ธาตุ 6 ดิน น้ำ ลม ไฟ อากาศ วิญญาณ) ไม่ใช่เราจับมาแยกเอง แต่ว่าจะต้อง เข้าถึงวิปัสสนาญาณ แล้วทุกอย่างมันจะหลุดออกคลายออกหลุดพ้นออก หลุดจากการยึดมั่นถือมั่น อุปมาเหมือน ดอกบัว เมื่อดอกบัวซึ่งเดิมอยู่ใต้โคลนตม แล้วค่อยโตขึ้นมาอยู่ใต้น้ำ ค่อย ๆ โตขึ้นมาจนอยู่ใต้น้ำ จนเริ่มเหนียว น้ำ พ้นน้ำ เป็นดอกบัวตูมขึ้นมา พอโตเต็มที่ก็บานออก นี่คือสภาวะที่พัฒนาสติจาก จิตฟุ้งซ่าน จนรู้สึกตัว รู้เนื้อรู้ตัว จน เกิดสติตั้งมั่นขึ้นมา พอมีความตั้งมั่น มีกำลังพอจิตก็จะเกิดการคลายตัวออกไป เกิดสภาวะ รู้ ตื่น แล้วก็เบิกบาน ธรรม ทั้งหลายก็จะปรากฏตามความเป็นจริง ประดุจแห่งอมตธรรม เปิดออกแล้ว ในขณะที่อยู่ในวิปัสสนาญาณ สภาวะ จะ ประดุจหยदन้าน้ำในบัว เวลาหยदन้ำ ลงในบัว ก็จะล้นออก ไม่ซึมเข้าไปนี่คือ สภาวะของวิปัสสนาญาณ จะเกิดการแยก ธาตุ แยกชั้น แต่ดับของใครของมัน รูปนามชั้น ๕ สังขตธรรม ธรรมชาติ ที่ถูกปรุงแต่งขึ้นมา จะไม่ละคนกับ อมต ธรรม

อุปมาอีกนัยหนึ่ง เหมือนน้ำกับน้ำมัน เกิดสภาวะแยกธาตุแยกชั้นขึ้นมาเอง จนมันสลัดคืนสู่อมตธรรม คือ ธรรมชาติที่บริสุทธิ์ ที่หลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้ แล้วพบกับอิสรภาพที่แท้จริง พบกับความมั่นคงที่แท้จริง ธาตุรู้บริสุทธิ์ จึงเป็นรู้ที่เข้าใจสภาวะของสิ่งทั้งหลายเห็นแจ้งตามความเป็นจริง

อุปมาอีกข้อหนึ่งเหมือน ลูกมะพร้าว ที่ถูกผ่าออก ผ่าออกจากต้นหาอวิชชาที่ห่อหุ้มไว้ อุปมา ต้นหาอวิชชา เสมือนเปลือกมะพร้าว กะลามะพร้าว เนื้อมะพร้าว เมื่อถูกผ่าออกจึงเห็นความว่าง คือ ในช่องว่างของลูกมะพร้าว จึงมี

ช่องว่างผุดขึ้น ที่อยู่ในลูกมะพร้าว นั้น ความว่างที่ไม่ยึดมั่นถือมั่น จนมันสลายคืน สู่สมุทธรรม คือ ธรรมชาติที่บริสุทธิ์ จิตบริสุทธิ์ ผุดขึ้น ความรู้ที่หลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้ แล้วพบกับอิสรภาพที่แท้จริง พบกับความมั่นคงที่แท้จริง ธาตุบริสุทธิ์ จึงเป็นรู้ที่เข้าใจสภาวะของสิ่งทั้งหลายเห็นแจ้งตามความเป็นจริง กระบวนการคลายทุกข์ คือ วิปัสสนาญาณ 9 (ญาณที่เข้าในวิปัสสนา คือ เป็นความรู้ที่ทำให้เกิดความเห็นแจ้ง เข้าใจสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง อุทัยพยานุปัสสนาญาณ (ญาณอันเห็นความเกิดและความดับ คือ พิจารณาความเกิดขึ้น และความดับไปแห่งเบญจขันธ์ จนเห็นชัดว่าสิ่งทั้งหลายเกิดขึ้นแล้วก็ต้องดับไป ทั้งสิ้น ภังคานุปัสสนาญาณ (ญาณอันเห็นความสลาย คือ คำนึงเด่นชัดในความดับ อันเป็นจุดจบ ว่าสังขารทั้งปวงล้วนจะต้องสลายไปทั้งหมด

3. ภัยอุปัทวันตราย (ญาณอันมองเห็นสังขารเป็นของน่ากลัว คือ เห็นความแตกสลายมีทั่วไปแก่ทุกสิ่งทุกอย่าง สังขารทั้งปวงไม่ว่าจะเป็นไปในภพใด คติใด ก็เป็นของน่ากลัว ล้วนแต่จะต้องสลายไป ไม่ปลอดภัยทั้งสิ้น อาทิตยานุปัสสนาญาณ (ญาณอันคำนึงเห็นโทษ คือ เมื่อพิจารณาเห็นสังขารทั้งปวง ล้วนต้องแตกสลายไป เป็นของน่ากลัวไม่ปลอดภัยทั้งสิ้นแล้ว ย่อมคำนึงเห็นสังขารทั้งปวง นั้นว่าเป็นโทษ เป็นสิ่งจะต้องระคนอยู่ด้วยทุกข์

5. นิพพิทานุปัสสนาญาณ (ญาณอันเห็นด้วยความหน่าย คือ เมื่อพิจารณาเห็นสังขารว่าเป็นโทษเช่นนั้นแล้ว ย่อมเกิดความหน่าย ไม่เพลิดเพลินติดใจ

6. มุญจิตกัมมตาญาณ (ญาณอันเห็นด้วยใคร่จะพ้นไปเสีย คือ เมื่อหน่ายสังขารทั้งหลายแล้ว ปราปรณาที่จะพ้นไปเสียจากสังขารเหล่านั้น

7. ปฏิสังขานุปัสสนาญาณ (ญาณอันคิดหาทาง คือ เมื่อต้องการจะพ้นไปเสีย จึงยกสังขารขึ้นมาพิจารณา กำหนดด้วยไตรลักษณ์ เพื่อมองหาอุบายที่จะปลดปล่อยออกไป

8. สังขารูปเขยาญาณ (ญาณอันเป็นไปโดยความเป็นกลางต่อสังขาร คือ เมื่อพิจารณาสังขารต่อไป ย่อมเกิดความรู้เห็นสภาวะของสังขารตามความเป็นจริง ว่า มีความเป็นอยู่เป็นไปของมันอย่างนั้นเป็นธรรมดา จึงวางใจเป็นกลางได้ ไม่ยินดียินร้ายในสังขารทั้งหลาย แต่นั้นมองเห็นนิพพานเป็นสันติบท ญาณจึงแล่นมุ่งไปยังนิพพาน เลิกละความเกี่ยวเกาะกับสังขารได้

9. สัจจานุโลมิกญาณ หรือ อนุโลมญาณ (ญาณอันเป็นไปโดยอนุโลมแก่การหยั่งรู้หรือวิจัย คือ เมื่อวางใจเป็นกลางต่อสังขารทั้งหลาย ไม่เพ่ง ไม่ตรงไปสู่นิพพานแล้ว ญาณอันตรัสรู้หรือวิจัย ย่อมเกิดขึ้นในลำดับถัดไป เป็นขั้นสุดท้ายของวิปัสสนาญาณ ต่อจากนั้นก็จะมีกรรมฐานให้สำเร็จความเป็นอริยบุคคลต่อไป

การวิเคราะห์ในการพิจารณาธาตุ 6 ให้บรรลุเข้าใจแจ่มแจ้ง ได้นั้น จะต้องมีความเข้าใจในวิปัสสนาญาณ 9 คือการใช้สังขารในการพิจารณาธรรมให้เกิดภาวะตามกระบวนการวิปัสสนาญาณ 9 กล่าวคือ มีสังขารเป็นอุปกรณ์ ในการพิจารณาเพื่อให้เกิดสภาวะความเข้าใจในสังขาร ตลอดจนสามารถเข้าใจในทุกสรรพสิ่งได้ อุปมา สังขารเปรียบเสมือน รถยนต์

วิปัสสนาญาณ 9 เปรียบเสมือน คู่มือ หลักการทฤษฎี วิธีการใช้ที่บอกรายละเอียดคุณสมบัติ การทำหน้าที่ของแต่ละชิ้นส่วน ตลอดจนการประกอบ และการแยกชิ้น แต่ละชิ้นมีคุณสมบัติ มีวิธีการใช้อย่างไร มีวิธีการบำรุงรักษาเครื่องยนต์อย่างไร เพื่อที่จะใช้เครื่องยนต์นี้ ได้เกิดประโยชน์สูงสุด ยาวนานที่สุดจนกว่าจะถึงเป้าหมายปลายทางที่มุ่งไว้ หลักไตรลักษณ์ตามโดยลำดับสภาวะของวิปัสสนาญาณ ดังนี้

1. ไตรลักษณ์ เป็นกฎธรรมชาติแห่งความเสมอกันของสังขารทั้งปวง คือ ไม่เที่ยง เพราะเกิดดับสืบ ต่อกันตลอดเวลา เป็น ทุกข์ เพราะถูกบีบคั้นให้ทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ ไม่ใช่ตัวตน เพราะบังคับให้เป็นไป ตามความปรารถนาไม่ได้ มีความเข้าใจใน (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา)

2. วิปัสสนาญาณ คือ ปัญญาที่แจ้ง รูปนามขั้น 5 (รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ) ด้วยการเจริญสติ ปฏิฐาน 4 กำหนดรู้ กาย เวทนา จิต ธรรม จนรู้เห็นรูปนามโดยความเป็นไตรลักษณ์ เพื่อ ละคลายความยึดมั่นถือมั่นใน อุปาทานขั้น 5 ว่าเป็นตัวตนของเรา

3. สภาวะไตรลักษณ์ เป็นความเสมอกันของสังขาร ทั้งปวง คือ ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวตน ผู้เจริญสติ ปฏิฐาน 4 มีสติสัมปชัญญะ กำหนดรู้รูปนามโดยความเป็นไตรลักษณ์ ย่อมเกิดวิปัสสนาญาณ 3 คือ 1.) นาม รูปปริจเฉท ญาณ รู้เห็นรูปนาม 2.) ปัจจัยปริคคหญาณ รู้เหตุปัจจัยของรูปนาม 3.) สัมมสนญาณ รู้เห็นรูปนาม โดยความเป็นไตรลักษณ์ ทำให้ละคลายความยึดมั่น ถือมั่นในอุปาทานขั้น 5 และละวิปลาสธรรม ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติ มีความเจริญก้าวหน้าในวิปัสสนาญาณ นำไปสู่ความดับทุกข์ ในพุทธปรัชญาเถรวาท และแนวคิดเรื่อง อัชฌัตติกญาณ ของโอโซ่ และ นำมาเปรียบเทียบให้เห็นถึงความคล้ายและความต่าง พอสรุปได้ ดังนี้

ตามทัศนะพุทธปรัชญาเถรวาท วิปัสสนาญาณ หมายถึง ปัญญาที่เห็นแจ้งในรูปนาม (ขั้น 5) เห็นสภาวะการเกิด ดับ ของรูปนาม เห็นรูปนามตกอยู่ในกฎแห่งไตรลักษณ์ คือ มีความเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป และ แนวทางการเกิดวิปัสสนาญาณ ใช้สติปฏิฐาน,อินทรีย์พลังหลักไตรสิกขาเป็นบาทฐานการปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่ความหลุดพ้น จาก กิเลส ตัณหา อุปาทาน ตามทัศนะของโอโซ่ อัชฌัตติกญาณ หมายถึง ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ตรงที่เกิดขึ้น ภายใน อัชฌัตติกญาณ เป็นสภาวะที่เหนือจิตสำนึก เป็นพลังสร้างสรรค์ การเข้าถึงอัชฌัตติกญาณต้องใช้ความรู้สึก ใช้สติระลึกตัว อยู่กับปัจจุบันขณะ ละทิ้งความคิดการปรุงแต่ง ทั้งหลายลงก็สามารถเข้าถึงอัชฌัตติกญาณได้ ความคล้ายกันของทั้งสองทัศนะ คือ (1) ในแง่ความหมาย คล้ายตรงที่ทัศนะทั้ง 2 กล่าวถึงความรู้เกิดมาจากสิ่งภายใน เป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ตรง ไม่ผ่านการคิดหาเหตุผลใด ๆ (2) ในแง่บ่อเกิด คล้ายกันตรงที่ ความรู้ ที่ได้มาเกิดจากการใช้ความรู้สึกล้วนๆ ไม่ใช่สมมติบัญญัติหรือการปรุงแต่งใด ๆ เข้าไปรับรู้ ต่อสิ่งต่าง ๆ (3) สภาวะลักษณะมีความคล้ายกันเพราะเป็นสภาวะอยู่เหนือจิตสำนึก อยู่เหนือสิ่งสมมติบัญญัติ (4) กระบวนการความรู้ คล้ายกันตรงที่ให้ความสำคัญต่อการใช้สติ ความระลึกตัว เป็นบาทฐาน (5) ในแง่จุดมุ่งหมาย คล้ายกันตรงที่ทำให้จิตหลุดพ้นจากความคิดปรุงแต่ง เป็นจิตที่ว่างเปล่าอิสระจากสิ่งสมมติต่างๆ ความต่างกันของทั้ง 2 ทัศนะ คือ (1) ความต่างกันเชิงความหมาย อัชฌัตติกญาณของโอโซ่อีกความหมายหนึ่ง คือ ความรู้ที่เกิดโดยกลางสังขาร รู้เองเกิดขึ้นเอง แล้วกลายเป็นพลังสร้างสรรค์ แต่วิปัสสนาญาณคือการรู้แจ้งเห็นจริง ในกายและใจ เห็นสภาวะความไม่เที่ยง เป็นทุกข์และเป็นอนัตตา เท่านั้น (2) ในเรื่องบ่อเกิด ความรู้ทางสัญชาตญาณที่ เป็นแหล่งที่สามารถนำไปสู่อัชฌัตติกญาณได้ ทางพุทธปรัชญา เห็นว่า บ่อเกิด ของวิปัสสนาเกิดจากใช้ความรู้สึกมองสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริงโดยใช้สัมมาสติ จนเกิดการรู้แจ้งวิปัสสนาญาณตามลำดับ (3) เรื่องสภาวะลักษณะ อัชฌัตติกญาณมีลักษณะที่สมบูรณ์ในตัวเอง มีพลังในตัวเอง เป็นหนึ่งเดียวไม่มีการแบ่งแยก แต่วิปัสสนาญาณเห็นสิ่งต่าง ๆ มีแต่ความแตกสลาย คงทนอยู่อย่างเดิมไม่ได้ ไม่มีอะไรที่เป็นตัวตนที่แท้จริง (4) เรื่องของกระบวนการความรู้ อัชฌัตติกญาณเกิดจากการมีสติเพื่อตามรู้อารมณ์ที่ปรากฏทางกายและใจ ที่แสดงออกมาตามแรงสัญชาตญาณจนเกิดการตื่นตัวทางอารมณ์ สามารถละความคิดการปรุงแต่งทั้งหลาย เมื่อนั้น อัชฌัตติกญาณจะปรากฏส่วนทางพุทธปรัชญา การมีสติตามรู้ตามดูทางกายและจิต โดยใช้สัมมาสติ เพิ่มอารมณ์ที่เป็นกุศล เพื่อให้เกิดวิปัสสนาญาณเห็นตามความเป็นจริงจนเกิดการพัฒนา ในระดับที่เป็นโลกียะไปสู่โลกุตระ (5) เรื่องจุดมุ่งหมาย ความหลุดพ้นของโอโซ่ คือ การก้าวไปสู่ความว่างแห่งจิตที่ไร้พันธนาการทางความคิด นำไปสู่จิตเดิมแท้ที่เป็นสภาวะของอัชฌัตติกญาณ ส่วนพุทธปรัชญาคือการหลุดพ้นจากกองทุกข์ พันกิเลส ตัณหา อุปาทาน เข้าไปสู่นิพพาน หรือก้าวเข้าสู่ความเป็นอริยบุคคลขั้นสูง

สรุป

การที่เราจะปล่อยวาง ว่างคลายในทุกขในเรื่องราวต่าง ๆ ได้นั้น เราควรจะปล่อยวางทุกข์ที่อยู่ในตัวเองก่อน เริ่มจากตัวเอง นั่นก็คือ สังขาร ทุกข์ที่อยู่ในธาตุขันธ์ คือตัวตนของเราเองให้ได้ก่อน แล้วการปล่อยวางเรื่องราวต่าง ๆ รอบตัว โลกตัว จะง่ายขึ้น ตลอดจนการปล่อยวางได้เองโดยอัตโนมัติ

ในกระบวนการคลายทุกข์ในชีวิต ด้วยวิธีการ จากสภาวะหรือหนทาง ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการแยกสังขาร, การพิจารณาไตรลักษณ์, การพิจารณาวิปัสสนาญาณ 9, ไม่ว่าจะด้วยวิธีการใดก็ตาม แต่ผลสุดท้าย คือ เกิดการรู้แจ้งเห็นจริง จากสภาวะนั้นได้ จนเกิด “ธาตุรู้” ที่เรียกว่า “ธาตุรู้บริสุทธิ์” และในความหมายของ ธาตุรู้บริสุทธิ์ นี้ก็คือ “รู้” ที่เป็น ความรู้ที่เกิดจากสภาวะใดก็ตาม ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่รู้ ตัวนี้ เป็นรู้ที่เหนือสภาวะ ต่าง ๆ ดังกล่าว เหนือ พ้นจากการทั้งปวง แต่ก็อิง จากสภาวะที่เกิดขึ้นด้วย แต่เป็นรู้ที่เหนือสภาวะ นั้นด้วย ยกตัวอย่าง เช่น เราเกิดรู้ใจตนเอง สภาวรู้ที่ (1) เรารู้ใจผู้อื่น สภาวรู้ที่ (2) เรารู้ใจตนเองด้วย รู้ใจผู้อื่นด้วย สภาวรู้ที่ (3) รู้ทั้งสภาวที่ (1) (2) (3) และเกิด สภาวรู้ที่ (4) คือรู้และเข้าใจแจ่มแจ้งทั้ง ๓ สภาวรู้ นั้น แต่ไม่ยึดไม่อิง ไม่ปรุงไม่แต่ง เป็นรู้ที่เหนือพ้นจากการทั้งปวงรู้ที่เป็นกลาง ว่างใจบริสุทธิ์ นี่คือ ความหมายของคำว่า “ธาตุรู้บริสุทธิ์”

บรรณานุกรม

- กัณฑ์อุทัย กตจิตตรุณ. (2556). การศึกษาเชิงวิเคราะห์พุทธปรัชญาเรื่องขันธ 5 ตามแนวคัมภีร์อภิธรรมมัตถสังคหะ, นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระเฉลียว กตบุญโญ (สาริบุตร). (2547). การศึกษาเชิงวิเคราะห์ขันธ 5 ในพระพุทธศาสนา, นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระคันธสาราภังค์. (2555). โพธิปักขิยธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: บริษัท บุญศิริการพิมพ์ จำกัด,
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2558). พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุดศัพท์วิเคราะห์, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เลียงเชียง.
- พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิ). (2554). วิปัสสนากรรมฐาน. งานออกเมรุพระราชทานเพลิงศพ พระภักทันตะ อาสภมหาเถร อัมมาจริยะอัคคมหากัมมัฏฐานาจริยะ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ประยูรวงศ์พรินต์ติ้ง จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2555). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยาย. พิมพ์ครั้งที่ 35. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม.
- พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาตอ). (2539). มหาสติปัฏฐานสูตรทางสู่พระนิพพาน. พระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโมป.ธ. 9,M.A.,Ph.D.) ตรวจชำระ. แปลและเรียบเรียงโดย พระคันธสาราภังค์. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไทยรายวันการ พิมพ์.
- วิปัสสนาญ์ เล่ม 1.(2547). พระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโมป.ธ. 9, M.A., Ph.D.) ตรวจชำระ. พระคันธสาราภังค์ แปลและเรียบเรียง. กรุงเทพมหานคร: ประยูรสาส์นไทยการ พิมพ์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณ 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,